

Jedna ze záhad Ochozské jeskyně.

Úvaha jeskyňáře – amatéra.

Josef Pokorný:

Motto:

RNDr Aleš Šiller: (matematik, počítačový expert).

Každá, třeba i vědecká hypotéza

je na začátku jen domněnkou.

Bez domněnek by pokrok nebyl možný.

*A pro dotváření jakýchkoliv poznatků jsou
jakékoliv domněnky neocenitelné.*

Josef Pokorný: (nevýznamný krasový čunitel,
dědek praštěný jeskyněmi, *1933).

*Pravda je totiž, ať chceme nebo nechceme,
jen relativní pojem, potažmo názor jedince.*

*Teprve až předloženou pravdu můžeme doložit
zjištěnými fakty, můžeme mluvit o skutečné pravdě.*

Na předělu Prvního a Druhého Velkého dómu Ochozské jeskyně, prakticky skoro naproti kaskádě Zkamenělé řeky (tento sintrový útvar je v současnosti pokryt záplavou bahna) se nachází v náplavě odkrytá jakási zvláštní linie náplavy.

Vždycky, když jeskyni navštívil nějaký renomovaný vědec, položil jsem mu následující otázku: „Můžete mi vysvětlit, jak toto vzniklo? Za jakých podmínek?“ Odpověděli mi:

RNDr František Skřivánek : „To jsou mrazové klíny!“

Profesor RNDr Rudolf Musil, DrSc : „To je Permafrost!“

Mgr Ladislav Slezák : „To je soliflukce!“

Fotografii zmíněného místa, potažmo zvláštního tvaru linie náplav najdete na snímku níže.

Pokud chcete zjistit, kdo byli uvedení vědci, hledejte na internetu pod heslem:

RNDr František Skřivánek osmdesátníkem.

Profesor RNDr Rudolf Musil, DrSc.

Mgr Ladislav Slezák.

Ti všichni jsou dosud žijící vědci v oborech speleologie a geologie. Odpovědi všech tří dotázaných se ve své podstatě shodují.

Mrazové klíny (správnější název je „ledové klíny“) vznikaly podle vědců ve starším pleistocénu, tj. v dobách ledových, kdy teplota kolísala okolo 0 °C, při tom voda pronikala do trhlin v půdě a když následně zmrzla, tak se trhlinka rozšiřovala. Zmrzlá voda roztahovala geologický materiál od sebe a vyzvedávala okraje trhlin. Ledové klíny vznikaly v trvale zmrzlých půdách (i v horninách). Po odtání ledu bývá taková klínová mezera zaplněna odlišným materiálem.

Permafrost je stále zmrzlá půda v polárních oblastech, která nerozmrzá. Tvoří ji nejsvrchnější část litosféry, za předpokladu, že je nejméně po dobu dvou let vystavena teplotě 0 °C a nižší.

Soliflukce je v podstatě půdotok. Je to pomalý pohyb rozmrazujícího, vodou nasyceného materiálu po spádu dolů v periglaciálním klimatu. Pohybuje se po zmrzlém podloží a jeho pohyb je usnadňován opakovaným mrznutím a táním.

Pro úplnost: **Pleistocén** je období kvarteru (čtvrtohor), trvající cca 2 miliony let, zahrnuje doby ledové a meziledové. **Periglaciální** – významově toto slovo představuje oblast nalézající se v předpolí kontinentálního ledovce, tj. jeho klima, jevy, floru a faunu.

Uvedené informace o mrazových jevech jsou moje výpisky z internetu. Pokud jste amatéři jako já, a není vám význam těchto výrazů zcela jasný, uvádím je pro vaše pohodlí, abyste to nemuseli hledat, když už jsem to vyhledal já.

Nicméně, kladu si neustále otázku, na kterou zmínění vědci odmítají odpovědět: Kde se vzal tak hluboko v jeskyni mráz, který mohl tento jev způsobit? A napadá mne taková domněnka: Co když se pod vrstvami náplav skrývají dosud neobjevené dómy pokračování torza, kterému dnes říkáme Ochozská jeskyně? Co když byla celá dávná kra dnešního Moravského krasu v dávných dobách odvodňována rozsáhlým jeskynním systémem s paralelními chodbami, ústíciemi do širokého údolí dávné Velké řeky (dnes cca 30 km široké údolí mezi Mokrou a Blučinou, dnes údolí říčky Litavy)?

Dle pana prof. Musila se v tomto údolí nachází materiály, splavené až z Jeseníků! A vlivem horotvorných tlaků se této řece otevřel Dolnomoravský úval (horotvorným posunutím vápencového útvaru Pálavských či Pavlovských vrchů?) a z dávné Velké řeky je to dnes řeka Morava? Tak nějak mi to líčil pan profesor Rudolf Musil!

Vyjdu-li z poznatků pana profesora Musila a z poznatků v terénu, které mi vnucují domněnku, že potok Říčka musel při modelaci údolí, kterým dnes protéká, v relativně krátké vzdálenosti překonat dvakrát skalní údolní uzávěru, napadá mne taková, možná pro odborníka dost šílená a za vlasy přitažená představa!

Jestliže při miocénní regresí moře byly náplavami zarovnány všechny předcházející terénní nerovnosti, kras byl pokryt náplavami do jakési paroviny, a po odlivu moře se znovu vytvářela říční síť (po spádu, od severu k jihu), pak v prostoru za dnešní Májovou jeskyní byla uzávěrová stěna, do které masy vod z tajících ledovců byly tak, že zde vzniknul „**Ježův meandr**“!

Proč mi napadlo pojmenovat tamní, dnes vysoko nad údolím ležící hluboce a ostře do svažujících se skal vybrázděný meandr jako Ježův meandr? To mi jednou vyprávěl můj kamarád Milan Jež o vysoko v údolí posazeném meandru, který (podle něj) vypadá, jako by tudy šel nějaký obr, uklouznul a svým podpatkem vyryl do skal úzkou jakousi stopu či průrvu. Když mi to Milan vyprávěl, věděl jsem přesně, co má na mysli. Ale když jsem se o tom teď rozepsal,

napadl mi název onoho místa. Ježův meandr. Myslím si, že za to, co Milan za svůj život v krasu a pro kras vykonal, si zaslouží, aby ten meandr byl pojmenován právě po něm! Už pro to, že ten meandr se mi jeví jako klíč k tomu, co budu dál popisovat.

Nejprve vody přetékal přes tuto skalní (údolní) uzávěru. Vířící vody však našly puklinu, kterou se začaly (nejprve jen zčásti, potom stále víc propadat do podzemí. To způsobilo, že se meandr jednak prohluboval, jednak poněkud rozšiřoval. Úměrně tomu se rozšiřoval otvor, kterým mizely vody v podzemí. Pozůstatkem té díry je dnes to, čemu říkáme Májová jeskyně! Bratři Himmelové sice ve svých dílech píše, že tato jeskyně je speleologicky bezvýznamná, ale já, (blbý amatér), jsem přesvědčen, že všichni páni vědci, kteří si myslí, že tato jeskyně je speleologicky bezvýznamná jsou vedle jak ta jedle!!!

V životě jsem nebyl v Barové – či Sobolově jeskyni. Znáám ji jenom z literatury. Ale z toho co jsem vyčetl, byl kdysi v Křtinském údolí jakýsi výklenek, do kterého si věšeli horolezci, zdolávající okolní skály v lezení nepotřebné svršky. Říkali tomu „Bar“. Až k tomu přišel pan profesor Sobol a napadlo ho, že to může být vrcholek jeskynního portálu a začal to odkopávat. **Byl to portál**. A teprve o šest metrů níž se otevřela díra do jeskyně. Protékající povrchové vody z tajících ledovců si tam našly cestu – vertikálu propadání do jeskynního systému Býčí skály, který byl v inkriminované době schopen tyto propadající se vody odvádět.

Vážení páni vědci, já, blbý amatér, jsem hluboce přesvědčen, že Májová jeskyně je něco podobného. Když už jsme u toho, najděte si v 11/2019 ročence Edice SE – 3 (nebo na internetu www.speleo.cz – Publikační a osvětová činnost – Knihovna ČSS – Ročenky SE – 3 – tamtéž) mapu a řez Májovou jeskyní, kterou publikují Himmelové a porovnejte ji s mými půdorysy, nárýsy a řezy, které jsou tam také a přečtěte si celý text, který tam píšu. Pak si udělejte názor.

Dejme tomu, že vody propadající se jícnem (nebo dvěma jícný?) Májové jeskyně také našly (patrně starší) systém, který byl schopen tyto vody někam odvádět. Kam? Dejme tomu, že pořád ještě do údolí Velké řeky, dnes údolí říčky Litavy.

Foto Josef Pokorný pořídil v Ochozské jeskyni:

Podívejme se teď do Prvního Velkého dómu Ochozské jeskyně. To, co tvoří dno tohoto dómu dnes je řečiště povodňového Hostěnického potoka. Když se Hostěnický potok rozvodní, zaplaví níže položené chodby Ochozské jeskyně a teče Velkými dómy a chodbou Hadicí ven z jeskyně. Ale jaký materiál to dno řečiště tvoří? Odborníci mi řekli, že ty omleté valouny jsou materiálově kulmské droby.

Ty valouny, protože jsou tak omleté, musely sem být splavovány z větší dálky. Řádově desítky kilometrů. K tomu se musí vyjádřit odborníci. Kterýsi z nich mi řekl vzdálenost takového ložiska drob. Bylo to víc jak 40 km. Zapamatoval jsem si vzdálenost ložiska drob, ale ne oblast výskytu. Ale ložiska kulmských drob leží severně od Májové jeskyně. Mohly tedy být do Velkých dómů (případně jen do Prvního Velkého dómu) splaveny? Zajisté, že mohly. To by ale ta jeskyně musela jinak vypadat! No jo, ale copak my víme, co se v té jeskyně celé věky dělo? Když se podíváme na ten obrázek výše, zjistíme pohledem na stěny, že v různých dobách byly do jeskyně splavovány různé materiály a mezi tím byl vždycky hiát, tedy časová prodleva, ve které buď vody vůbec netekly, nebo tekly jinudy. V podstatě my ani nevíme, jak hluboko je skalní dno Velkých dómů.

Dovolte mi ještě chvíli fantazírovat. Dejme tomu, že vodosvodná cesta, schopná odvádět přívaly vod byla buď jeden velký dóm, nebo více dómů vedle sebe, které přívaly vod vymílaly, rozšiřovaly, zanášely náplavami a měnily jejich konfiguraci. To se všechno mohlo dít. Ale dejme tomu, že jsme v éře, kdy si vody

našly cestu tím, čemu dnes říkáme Májová a splavují do níže ležících chodeb valouny kulmských drobů. V tomto období zapracovaly horotvorné tlaky alpínsko karpatského vrásnění, popraskala a zřítíla se jedna jeskynní chodba. Při tom vzala za své uzávěrová stěna, která bránila vodnímu toku a hnala jej do toho, čemu říkáme Májová jeskyně. Na místě zříčené, poměrně široké jeskynní chodby vznikl kaňon, kterým se řítily vody vpřed. Kam? Řekl bych – k další uzávěrové stěně mezi dnešní Lysou horou a planinou Mokerské plošiny. Nebo ta druhá uzávěrová stěna vzala za své současně s tou první, prolomila se jeskynní zeslabená Ochozsko-Řícmanická elevace a vodní příval smetl vše, co bylo dál v cestě? Pan profesor Musil tvrdí, že (tehdy?) vody odnesly z Líšeňské terasy na výšku 98 m materiálu (zeminy?) na jižní Moravu. Ty ledovce musely tehdy tát dost fofrem!

Pokud byla vod přemíra, musely ty vody pořádně vypláchnout údolí které vzniklo zříčením jeskyně. Na původním skalním dně jeskyně zůstaly jen velké balvany a lavice zříčeného stropu. Když se začal tok povodňových vod zpomalovat, začaly se mezi těmito kusy skal usazovat naplaveniny, které voda přinášela, a tak se začalo tvořit dno budoucího údolí. Vody už tenkrát tekly, jak jim to šlo. Zčásti mezi balvany zříčeného stropu (dnes cesty podzemních vod), zčásti nahoře po náplavě, pokud obsahovala jílovité materiály a udržela tok vody na povrchu. Svahový osyp skalních stěn posléze oddělil paralelní (souběžný) jeskynní systém od vzniklého údolí (Dnes údolí Hádecké Říčky, tj. úsek mezi kopcem Hádkem a Vývěrem Říčky. Možná ne v celé délce. Kdo ví? Já jsem tenkrát ještě nebyl na světě!

A právě tehdy, při této přírodní destrukci, mohlo dojít k „otevření“ dnešních Velkých dómů přes chodbu dnešní Zkamenělé řeky, (která tehdy vypadala úplně jinak) do volna, do plenéru, a tak mohl do jeskyně vstoupit mráz. Jak jinak by takový útvar mohl tak hluboko v jeskyni vzniknout? Podle mého neměla Ochozská jeskyně nikdy portál, ústící do údolí!!! Opačný názor je fantazie, která nemá logiku. Ten vodosvodný jeskynní systém byl hlubinný a zcela jistě původně freatický. Teprve zahloubením údolí mohla vzniknout vadosní zóna, protože došlo k poklesu vodní hladiny ve spojitých nádobách vodosvodných cest. V průběhu destrukce se musela otevřít cesta, která snížila hladinu podzemních vod. Situoval bych ji jako průlom Ochozsko-Řícmanické elevace směrem na jih.

Mimo jiné lze předpokládat, že klíčem k propojení zaříčeného jeskynního systému (tj. dnešního Hádeckého žlebu) a současného jeskynního systému je jeskyně Liščí díra, lépe řečeno, puklina ve skále před jejím portálem. Řekl bych, že torzo jeskyně Liščí díra a torzo jeskyně Švédův stůl jsou větve dávné a zaříčené

(v údolí přeměněné) jeskynní chodby. Ve stěnách údolí se nezbytně musí nacházet další zařícené větve dávného freatického vodosvodného systému. Mohou to být současné cesty vod od Hostěnického propadání.

Když v padesátých letech dvacátého století zkoumal kolektiv vědců Moravského muzea jeskyni Švédův stůl, vedl studii z oboru kvarterní geologie pan doktor Josef Pelíšek. Otevřel zde dvěma sondami dva související profily. Profil v jeskyni skončil na skalní římsce. Profil před jeskyní vykopal Dr. Pelíšek do hloubky 3, 70 m. V této sondě se nacházelo 11 vrstev sedimentů. Pelíškovy výsledky popisují ve své práci, která vyšla ve druhé ročence naší Edice SE – 3 v r. 2010. Je to taková kompilace, ve které jsem popsal všechny výzkumy ve Švédově stole a v jeho nejbližším okolí. Najdete ji opět na internetu, na www.speleo.cz (návod viz výše). Podle mého je podstatné to, že Pelíšek nedosáhl na skalní dno, nebo aspoň na zřícené balvany, které musí zákonitě tvořit nejnižší vrstvu nade dnem. Jedenáctá vrstva, kterou dosáhl, byla mocná 25 cm, ležela v hloubce -345 až -370 cm a Pelíšek ji řadil do období Würm 1.

Podle stratigrafických tabulek Vojena Ložka to bylo před nějakými 60 tisíci léty. Snažil jsem se podle této stratigrafie určit stáří každé z vrstev. Když jsem se o tom jednou bavil s panem docentem Valochem, řekl mi jenom: „Pane, to zahodte, protože to, co jsme přednášeli studentům v šedesátých letech dvacátého století už není ve světle nových výzkumů a poznatků vůbec pravda. Tak nevím..... Pochopil jsem, že na základě nových poznatků se Ložkově stratigrafii nedá věřit. Nechtěl bych být v kůži archeologů.

Proč se tady o tom zmiňují? Kdybychom dokázali proniknout jednotlivými vrstvami sedimentů až na zřícené balvany stropu dávné jeskyně, kdyby dokázali odborníci exaktně určit stáří jednotlivých vrstev, dalo by se odhadnout, před jakou dobou došlo ke zřícení jeskyně a její přeměně v údolí. A teď může někdo namítnout, že tam žádná jeskyně nemusela být. Že to údolí vybrázdila jen a jen voda. Já si ale myslím, že všechna hluboká údolí v Moravském krasu mohou být dávné jeskyně, stejně, jako jí byla Macocha. Vede mě k tomu informace jednoho geodeta, který mi při rozhovoru řekl, že v kterémsi žlebu našli na skalních stěnách zbytky krápníkové výzdoby. Taková výzdoba nemohla nikdy vzniknout na stěnách údolí. Kras vznikl v devonu, v období před 395 až 345 miliony let. Kdopak ví, co se tady všechno za ty věky odehrávalo, a jak se krajina měnila. Kolikrát zatopilo krajinu moře a kolikrát zase krajina z moře vystoupila. Kolikrát změnil horotvorné tlaky relief krajiny. Vždyť ani současná podoba krajiny není neměnná. Jsme v roli děcka, které chce lžičkou (svého mozku) přelévat oceán (přírodních pochodů).

Podle mého se relief Hádeckého žlebu (údolí Řičky mezi kopcem „Hádkem“ a Vývěrem Řičky I a II) měnil. Když se později zařítla jedna z vodosvodných cest jeskynního systému a vznikl dnešní Kamenný žlíbek vyběhla část materiálu do Hádeckého žlebu a vytvořila přírodní hráz – přehradu, za kterou vzniklo jezero a vytvářely se náplavové terasy. To před časem zkoumal a popisoval Ladislav Slezák. Najdete to zase na internetu, v naší Edici SE – 3, v ročence č. 1/2009, v Tématickém okruhu č. 2 – Nové poznatky z Moravského krasu, druhá práce, nazvaná: „Jak se kdysi vytvořila v Moravském krasu kvarterní přehrada a co to dále způsobilo. V té Edici najdete spoustu poznatků praktika Slezáka. Jsou to podle mého klenoty poznatků, které upadají do zapomnění.....

Prostě – čas běžel a geologický život krajiny šel svým tempem napříč věky. Rádi bychom věděli, co se všechno v té námi obdivované krajině odehrávalo. Jenže, on je to běh na dlouhé trati. Je to štafetové poznávání – předávání poznatků z generace na generaci. Současná doba, která požaduje okamžitý movitý zisk pro to nemá pochopení. Proto se výzkum krajiny zanedbává! Ale je pořád lepší dělat něco, než nedělat nic! Taková je moje životní filozofie.

Tolik kolega autor Josef Pokorný, kterému nedají mnohé krasové záhady spát a nenechají jej v klidu ani ve velmi pozhnaném věku. Kdyby tak bylo takových opravdových nadšenců mnohem a mnohem více!

S radostí zrcadlí server:

www.speleozahady.cz

